

ŞEKER SEKTÖRÜNDE DEĞİŞİM

A. İsmet TORTOPOĞLU (*)
Ziraat Yüksek Mühendisi

1-GİRİŞ

Şekerpancarı, Ege, Akdeniz, Doğu ve Batı Karadeniz ile, Güney Doğu Anadolu Bölgesi dışında kalan tarım alanlarında 500 bin çiftçi ailesinin tarımını yaptığı bir bitkidir.

Mekanizasyonun girdiği ve geniş alanlarda ekimin yapıldığı Orta Anadolu dışında, aile içi iş gücü kullanılarak yapılan bir tarımdır.

Şekerpancarı çiftçisi küçük çiftçidir. Aile işgücünü kullanarak, yılda ektiği 10 dekar şekerpancarından elde ettiği ortalama 40 ton üretim ile, geçimlik düzeyde, yaşamını köyünde sürdürmeye çalışmaktadır.

2-ŞEKER SANAYİİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Ülkemizde 27 devlet, 3 adet özel şeker fabrikası vardır. Şekerpancarı tarımı yapılan bölgelerdeki pancar tarımına elverişli tarım arazisi miktarına göre, ülkemiz her yıl azami 5 milyon ton şeker üretim potansiyeline sahiptir.

Devlet ve özel şeker fabrikalarının ekonomik optimum toplam şeker üretim kapasitesi 2,4 milyon ton/yıldır.

Ülkemizin dahili şeker tüketimi 2 milyon ton/yıldır. 2001 yılı sonu itibariyle nişasta bazlı şekerlerin pazar payı, sektöre ilave kapasite kurma izni verilerek 350 000 ton/yıl a yükselmiştir. Dahili tüketimin kalanı şekerpancarından üretilen pancar şekeridir.

3- ŞEKERPANCARI TARIMININ ÜLKEMİZ İÇİN ÖNEMİ

1- Aile içi iş gücü kullanılarak yapılan pancar tarımında beher ekim dekarda 80 saat iş gücü kullanılır.

2- 500 bin çiftçi ailesi pancar tarımı ile geçimini sağlar. Şeker fabrikalarında daimi ve mevsimlik olarak 30 000 kişi çalışır.

3- Ayrıca, bakım ve hasat dönemlerinde 200 bin mevsimlik işçiye, yılda 100 gün süreli istihdam imkanı sağlamaktadır.

4- Şekerpancarı ekilemeyen/ektirilmeyen tarlaya çiftçi buğday veya arpa eker. 1 dekar sulu buğday tarımının sağladığı istihdam 7 saat/dekardır.Şekerpancarı ekilemeyen tarlaya, buğday ekmekle tarımda 80 saat/da – 7 saat/da = 73 saat/da istihdam azalır.

5- 26 dekar şekerpancarı tarımı, tarım ve sanayisinde 1 tam istihdam sağlar. 320 dekar sulu buğday tarımı, tarım ve sanayisinde 1 tam istihdam sağlar.

6- 80 saat/dekar istihdamın değeri, (1 tam istihdam 300 gün = 2 400 saat ve bir kişilik istihdam sağlamanın yatırım değeri 100 000 Dolar değeri ile, $(80 : 2400 = 1/30 \times 100\ 000 \text{ Dolar} = 3\ 330 \text{ Dolar})$ **3 330 Dolar karşılığıdır.** 1 kişilik istihdam sağlamanın yatırım değeri 65 000 Dolar itibariyle, $1/30 \times 65\ 000 \text{ Dolar} = 2200 \text{ Dolardır.}$ Şekerpancarının tarımda sağladığı istihdamın değeri, kağıt üzerinde hesaplanan şeker ihracatı görev zararı olan 150 Dolar/dekarın 15 katıdır. (2200 Dolar : 150 Dolar)

7- Bir dekar şekerpancarı yan ürünü olan pancar posası, pancar baş ve yaprağı ve melasın hayvansal besin değeri 500 kg. arpaya eşdeğerdir. Bir dekar şekerpancarı ekmekle aynı tarlaya 2 dekarda arpa ekilmiş kabul edilebilir.

8- Şekerpancarının fabrikada işlenmesi sonucu elde edilen melas, maya sanayiinin ana hammaddesidir. Melastan üretilen maya 80 ülkeye ihraç edilerek döviz girdisi sağlar. 1 dekar = 4 ton şekerpancarının fabrikada işlenmesi sonucu elde edilen yan ürün olan 160 kg melastan elde edilen 50 kg kuru maya ihracatından 100 Dolar/dekar döviz girdisi sağlanır.

9- Bir dekar şekerpancarı, taşımacılık sektörüne pancar, pancar posası, şeker, melas, yakıt, kireçtaşı, alkol olarak 5750 kg. yük sağlar.

10- Bir dekar şekerpancarının fotosentez sonucu havaya verdiği oksijen miktarı 6 kişinin bir yıllık ihtiyacını karşılayabilmektedir.

11-Şekerpancarı çiftçisi devlete hiç yük olmadan 170 000 hektar kıraç tarım arazisini kendi yatırımı ile sulu tarıma kazandırmıştır. Şekerpancarı çiftçisinin kendi imkanları ile sulu tarıma kazandırdığı 170 000 hektar saha, devlet tarafından sağlansa idi, 340 milyon Dolar bir harcama gerekecekti. Pancar çiftçisinin sulu tarıma kazandırdığı saha DSİ ve KHGM nün 2 yıllık faaliyetine eşdeğerdir.

12-Şekerpancarı tarımı, çiftçinin yer altı suyu arama çalışmaları ile yağmurlama sulamayı teşvik etmektedir.

13-Şekerpancarı, tarımın manevalasıdır. Olmasaydı icadı gereken bir bitkidir. Bilene şekerpancarı bir hazinedir.

14- Şekerpancarı ekiminin azaltılması, bitki deseninin bozulmasına sebep olmakta, bazı çiftçileri soğan ve patates ekimine yöneltmekte, dahili tüketimden fazla üretilen bu ürünlerde pazarlama sorunları ve çiftçi iflasları yaşanmakta, sonuçta çiftçiler tarımsal faaliyeti sürdüremez duruma düşmektedir.

4- ÇİFTÇİNİN HARCAMALARI ARTTI

Çiftçimizin sahip olduğu tarım arazisi miktarı ortalama 60 dekardır. Bununda ortalama 15 dekari sulu, kalanı kıraçtır.

Son 15 yılda çiftçimizin evine, televizyon, telefon, buzdolabı, çamaşır makinası vb. girmiştir. Daha iyi giyinme ve beslenme anlayışı yerleşmiştir. Eğitim, ulaşım ve sağlık harcamaları da artmıştır.

Çiftçimiz, bu müspet gelişim için yaptığı harcamalarını artık tek başına hububat tarımı ile karşılayamamaktadır.

Çiftçimiz gerek üretim maliyetinin yüksekliği, gerekse arz talep dengesi dolayısıyla daha fazla soğan, patates ve diğer bitkilerin ekim ve üretimini yapamamaktadır. Bitki deseninin pancar aleyhine bozulduğu bir yılda pazarlanamayan on binlerce ton soğan tarlada bırakılmıştır.

Şekerpancarı tarımı dışında üretilen endüstri bitkilerinin üretim girdileri tamamı ile üretici tarafından temin edilmekte, hasat sonrası üretimin tamamının pazarlanabilmesi mümkün olamamaktadır. Bazı yıllar, satış fiyatı üretim maliyetinin altında gerçekleşmekte, üretici zarar etmektedir. Bu yönü itibariyle, beher ekim dekardan elde ettiği gelir daha az olsa bile, çiftçimiz, aile içi iş gücünü kullanabildiği, onu paraya çevirebildiği, aynı ve nakdi avanslarla desteklenen **şekerpancarı tarımını tercih etmektedir.**

Değişen Türkiye şartlarına göre tarım politikaları uygulanmalıdır, bu devletin görevidir.

5- ŞEKERPAÑCARI ÇİFTÇİSİNİN KENDİ İMKANLARI İLE SULU TARIMA KAZANDIRDIĞI KIRAÇ TARIM ARAZİSİ MİKTARI VE BU ARAZİ İLE SAĞLANAN KATMA DEĞER

Şekerpancarı çiftçimiz, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Tarım Servisi önderliğinde 1983-1998 yılları arasında 15 yılda, 1 700 000 dekar kıraç tarım arazisini, yer altı sularından faydalanarak sulu tarıma kazandırmıştır.

Bu hizmet DSİ ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2 yıllık faaliyetine eşdeğerdir. Devletimizin, kıraç tarım arazisini sulu tarıma kazandırma yatırım hızı 850 000 dekar/yıldır.

Kuru tarımdan sulu tarıma geçişte, münavebeye şekerpancarının girmesiyle beher dekardan sağlanan istihdam; 3 yıl sulu buğday tarımı + 1 yıl şekerpancarı tarımı ile 29 saat/yıl olmaktadır. 200 kg/dekar ilave buğday, 4 ton/dekar şekerpancarı üretimi ve satış değerleriyle sağlanan ilave üretimin değeri ortalama **50 Dolar/dekardır.**

1 700 000 dekar kuru tarım arazisini sulu tarıma kazandıran pancar çiftçimizin ülke ekonomisine katkısı

-200 Dolar/dekar yatırım değeri ile devletimizin yapacağı **340 milyon Dolarlık** yatırımı kendi tasarrufları ile yapmıştır.

-Tarımda, yılda 50 milyon saat istihdam sağlanmıştır (1 700 000 dekar x 29 saat/da) Bu rakam, **165 bin tam istihdam/yıl** karşılığıdır. (50 milyon saat : 2400 saat/yıl)

-1 tam istihdamı sağlamak için gerekli yatırımı 65 bin Dolar olarak aldığımızda 165 000 tam istihdamın yatırım karşılığı, **11 milyar Doları** bulmaktadır.

-Kuru tarımdan, sulu tarıma geçişte sağlanan ilave 50 Dolar/dekar üretim artışı: 1 700 000 dekar x 50 Dolar/dekar = **85 milyon Dolar yapmaktadır.**

-1983-2001 yılları, 18 yıllık sağladığı ilave üretimi, ortalama 9 yıl olarak alırsak, 85 milyon Dolar x 9 yıl = **760 milyon Dolar** yapmaktadır.

-Şekerpancarı çiftçisinin, kendi imkanları ile sulu tarıma kazandırdığı 1 700 000 dekar tarım arazisi ile, **ülkemize sağladığı katkı:** 340 milyon Dolar (sulu tarım temin yatırımı), + 11 milyar Dolar (tarımda istihdam) ve 760 milyon Dolar (ilave üretim) toplam = **12 milyar Dolardır.**

-Şekerpancarı çiftçisi, Mahalli Pancar Ekicileri Kooperatiflerinden temin ettiği sulama malzemesi ile şekerpancarının % 45 ini yağmurlama sulama yöntemi ile sulamaktadır. Diğer 3 münavebe sahasında tarımını yaptığı diğer bitkileri de imkanları ve zamanı ölçüsünde yağmurlama sulama ile sulamak suretiyle birim sahadan daha fazla verim almak suretiyle bitkisel ve hayvansal üretimde dışa bağımlı olmamızı önlemektedirler.

-Şeker üretim maliyeti ile, şeker ihraç fiyatı farkı ortalama 300 Dolar/tondur. Bu rakam Hazinesinin kağıt üzerinde ifade ettiği şeker ihracatı görev zararındır.

-**Şekerpancarı çiftçimizin kendi imkanları ile sağladığı 12 milyar Dolarlık değer** 300 Dolar/ton görev zararı ile **4 milyon ton şekerin** ihracatı görev zararını karşılamaktadır.

-**Şekerpancarı tarımını ve pancardan şeker üretimini sorun olarak görmek cahilliktir. Pancar çiftçisini tanımamak ve pancar tarımının faydalarını bilmemektir.**

-**Şekerpancarı ve pancardan şeker üretimi konusunda yanlış kararlar alıp, saygı duymamız gereken pancar çiftçisine saygısızlık yapmayalım.**

6- ŞEKERPANCARI ÇİFTÇİSİ DEVLETİ DESTEKLİYOR

Şekerpancarı çiftçisi küçük çiftçidir. Tarımsal faaliyetleri ile sermaye birikimi sağlayamamakta, dolayısıyla şekerpancarı tarımında gerekli olan girdileri temin edememektedirler.

Şekerpancarı çiftçisi yılda 10 dekar şekerpancarı ve 40-50 dekar hububat tarımı ile köyünde yaşam savaşını vermektedir.

Bu gerçekten hareketle bedeli pancar bedelinden kesilmek suretiyle verilen aynı ve nakdi avanslarla şekerpancarı tarımını sürdürebilmektedirler. Verilen avans, pancar bedelinin % 30-40'ı seviyelerindedir.

Çiftçiye verilen aynı ve nakdi avansların ana para ve faizleri ile çiftçinin şeker fabrikasına teslim ettiği şekerpancarının ana para ve faizleri, Ocak ayı sonunda başa baş noktasında olmaktadır. **En adil ödeme tarihi Şubat ayı başıdır.** Sürdürülebilir bir bitkisel üretim için pancar bedelleri mutlaka Şubat ayı başında ödenmelidir.

Şubat ayından sonraki tarihlere kalan tüm pancar bedel ödemelerinde, çiftçinin hakkı şirkete geçmektedir. Bu durumda çiftçi devleti desteklemiş olmaktadır.

Çiftçi, bir sonraki yılın bitkisel üretiminde verimlilik artışı sağlayan tohum, gübre, zirai ilaç gibi girdilere şubat ayında ihtiyaç duymaktadır. Pancar bedellerinin şubat ayı başında yapılması, çiftçimizin tarımsal faaliyetinde verimliliği artıran girdileri zamanında temin etmesini ve kullanmasını sağlayacağı için son derece önemlidir.

7-ŞEKER ÜRETİM MALİYETİ İLE ŞEKER İHRAÇ FİYATI FARKI

Ülkemizde şeker üretim maliyeti ;

Şeker üretim maliyeti ; şekerpancarı tedarik maliyeti, pancardaki şeker varlığı, işlenen pancar miktarı, pancarın silolama dayanıklılığı, kampanya süresince iklim seyri, fabrika günlük pancar işleme kapasitesi, personel masrafı, finansman giderleri, değerlerine göre yıldan yıla farklılık göstermektedir.

Türkiye de şeker üretim maliyeti ortalama 600 Dolar/ton seviyesindedir. Bu rakam kriz öncesi 50 Dolar/ton pancar taban fiyatlı pancar değeri ile oluşan rakamdır.

Dünya şeker borsa fiyatı ortalama 300 Dolar/ton seviyesindedir.

1 ton şekerin maliyet - ihraç fiyat farkı ise ;

600 Dolar/ton maliyet – 300 Dolar/ton ihraç fiyatı = 300 Dolar/ton dur.

1 dekar şekerpancarından elde edilen 500 kg şekerin, maliyet – ihraç fiyat farkı ise, $300 : 2 = 150 \text{ Dolar}$ dır.

1 dekar şekerpancarı tarımının ülkemize sağladığı katma değer 150 Doların çok üzerindedir.

8-ŞEKER İHRACATINDAN ZARAR DEĞİL KÂR EDİYORUZ

Türkiye şeker ihracatından zarar değil kâr etmektedir.

1 dekar şekerpancarının tarımında sağlanan 80 saatlik istihdamın değeri hesaba dahil edilmese dahi,

a-Şekerpancarı ektirilmeyen tarlada çiftçimiz mecburen hububat tarımı yapmaktadır. Aynı tarlada ekilecek buğday ile, şekerpancarından elde edilecek şekerin ihracatı, şeker lehine **110 Dolar/dekar** daha fazla döviz girdisi sağlamaktadır.

b- Yan ürün olan 160 kg/dekar melasın, maya sanayiinde işlenmesi sonucu elde edilen 50 kg kuru mayanın 2 Dolar/kg bedelle ihracatından (80 ülkeye ihraç edilmektedir) sağlanan döviz girdisi, **100 Dolar/dekardır**.

c- Bir dekar şekerpancarı yan ürünü olan pancar baş ve yaprağı ile pancar posasının içerdiği 28,7 kg hazmolabilir ham protein değeri 420 kg arpaya eşdeğerdir. (1 kg arpa = 0,068 kg hazmolabilir ham protein değeri ile =28,7 kg : 0,068 kg = 420 kg)

143 000 TL/kg değeri ile, 420 kg arpa x 143 000 TL/kg = 60 milyon TL/ dekar gelir elde edilir). Saman değerlendirmeye alınmamıştır.

1 Dolar = 1 500 000 TL değeri ile; 60 milyon TL ise **40 Dolar** yapmaktadır.

Şekerpancarı lehine toplam fark ; 110 + 100 + 40 = **250 Dolar/dekar** olmaktadır.

1 dekar şekerpancarından elde edilen ortalama 500 kg şekerin, maliyet- ihraç fiyat farkı ise 300 : 2 = **150 Dolar/dekardır**.

TÜRKİYE, ŞEKER İHRACATINDAN 100 DOLAR/DEKAR KAR SAĞLAMAKTADIR. (250-150 = 100)

9- DAHİLİ TÜKETİMDEN FAZLA ÜRETİLECEK 700 BİN TON ŞEKERİN MALİYET-İHRAÇ FİYAT FARKI DAHİLDE TÜKETİLEN 2 MİLYON TON/YIL ŞEKER SATIŞINDAN KARŞILANMALIDIR.

Ülkemizde, mevcut 30 şeker fabrikasının ekonomik optimum şeker üretim kapasitesi 2,4 milyon ton/yıldır. İthal mısır işleyerek mısır nişastasından elde edilen şekerin pazar payı 2001 yılı sonu itibariyle 350 bin ton/yıldır.

Ülkemizin şeker tüketimi 2 milyon ton/yıldır. Yıllık şeker tüketiminin 1,650 milyon tonu şekerpancarından elde edilen şekerle karşılanmaktadır.

Dahili şeker tüketimi karşılayan 1,650 milyon ton/yıl pancar şekeri üretimi planlandığında kapasite kullanım oranı % 70 olmaktadır.(1,650 : 2,4)

Şeker fabrikalarımız tam kapasite ile çalıştırıldığında (% 100 kapasite kullanım oranı ile çalıştırıldığında) üretilen şeker 2,4 milyon ton olacaktır. Pancar

şekeri üretim-tüketim farkı ise, 2,4 milyon ton/yıl – 1,7 milyon ton/yıl = 700 000 ton /yıl olmaktadır.

Şekerpancarının sağladığı sayısız faydalar göz önüne alınarak, her yıl 700 000 ton şekerin ihracatına kalıcı bir çözüm getirilmelidir.

Kabul edilmelidir ki, şeker ihracatı ülkemiz menfaatinde. Fransa, şekerpancarı tarımının sağladığı faydaları çok iyi bilerek, 2 milyon ton/yıl şeker tüketimine karşılık 4,5 milyon ton/yıl şeker üretimini bilinçli bir şekilde sürdürmekte, tüketim fazlasını da dünya şeker borsa değeri ile ihraç etmektedir.

Şeker üretim maliyeti 600 Dolar/ton olan Fransa, 300 Dolar/ton ithal maliyeti ile şeker ithal etmeyip, tüketim fazlasını 300 Dolar/ton değerle ihraç etmeyi daha akılcı bir politika olarak benimsemiştir.

700 000 ton şekerin maliyet - ihraç fiyat farkı olan 300 Dolar/ton ile toplam değeri; 700 000 ton şeker x 300 Dolar/ton = 210 milyon Doların her yıl karşılanmasını sağlayacak bir kaynağın temini gerekir. **Bu kaynak, dahilde tüketilen 2 milyon ton/yıl şekerdir.**

Dahilde tüketilen 2 milyon ton şekerin (pancar ve mısır beraber) fabrika toptan satış fiyatına ilave edilecek 0,1 Dolar/kg. rakam ile (üretim maliyeti + kâr + şeker ihracatını karşılayan rakam) 2 milyon ton şeker x 0,1 Dolar/kg. = 200 milyon Dolar temin edilebilir.

Şeker üretiminin yetersiz olduğu, şeker ihracatının yapılmadığı veya az yapıldığı yıllarda, şeker satışlarından sağlanan 200 milyon Doların tamamı, sulama suyu temini, ağaçlandırma çalışmaları, mera ıslahı, hayvan ıslahı, mısır üretiminin artırılması konularında kullanılarak üretimin ve istihdamın daha yüksek boyutta artması sağlanır.

Şekerpancarı tarımının çiftçiye ve ülkemize sağladığı faydalar dikkate alınarak, şeker fabrikaları tam kapasite çalıştırılmalı, şeker ihracatı maliyet - ihraç fiyat farkı, Hazine devre dışı bırakılarak, Dahilde tüketilen şeker satış fiyatına yansıtılarak karşılanmalıdır.

10-ŞEKER ÜRETİM MALİYETİ

Ülkemizde yetiştirilen şekerpancarının şeker varlığı ortalama % 16-17'dir. Şeker fabrikası şeker üretim randımanı ortalama % 13-14'dür. 100 kg. pancardan ortalama 13-14 kg. şeker elde edilir. 7,5 ton pancardan 1 ton şeker elde edilir.

Şeker üretim maliyetinde ; (ortalama)

Hammadde masrafları, : % 60
Personel masrafları, : % 20

Yakıt, İşletme malzemeleri, diğerleri : % 20

50 Dolar/ton pancar bedeli ile yapılacak hesaplamada 1 ton şekerin maliyeti,

Hammadde : 375 Dolar/ton (7,5 ton pancar x 50 Dolar/ton = 375 Dolar/ton)

Hammadde 375 Dolar/ton
Personel 115 Dolar/ton
Yakıt + Diğer 110 Dolar/ton

Toplam **600 Dolar/ton**

Şekerpancarı alım fiyatı 50 Dolar/ton değerine göre, 1 kg şekerin maliyeti 0,6 Dolar/kg olacaktır.

Pancarda şeker varlığı ve pancar işleme kapasitesi yüksek olan şeker fabrikalarında şeker üretim maliyetinde hammaddenin payı % 70 e kadar çıkmaktadır. Dolayısı ile şeker üretim maliyeti düşmektedir.

11- 1990-2000 YILLARI DOLAR DEĞERİ İTİBARI İLE ŞEKERPANCARI TABAN FİYATI (çizelge : 1)

2001 Yılı şeker pancarına verilen 50 000 TL/kg lık fiyat çiftçi üretim maliyetini dahi karşılamayan bir rakamdır.Yetersiz fiyat yanında birde şeker varlığı primi de kaldırılmıştır.Çiftçi bu rakamlarla şekerpancarı tarımını sürdürmez. Pancar ekemeyen çiftçi gerek kendi ailesini gerekse hayvanlarını besleyemez.

Şekerpancarı ekim sahalarının alternatif bitkisi hububattır. Tek başına hububat tarımı çiftçi harcamalarını karşılamaya yetmemektedir. Hububat tarımı çiftçiyi ve ülkeyi fakirleştirir.

Çizelge : 1

Yıl	Taban Fiyatı Açıklama Tarihi	Taban Fiyatı TL/kg	Açıklama Tarihindeki Dolar Değeri TL	Taban Fiyatı Dolar/ton
1990	15.05.90	125	2.590.81	48.2
1991	09.08.91	202	4.591.80	44.0
1992	12.08.92	330	7.060.87	46.7
1993	29.07.93	500	11.531.89	43.4
1994	28.09.94	1000	34.038.79	29.4
1995	13.10.95	2500	50.985.00	49.0
1996	29.05.96	4400	78.086.00	56.3
1997	26.08.97	11000	165.410.00	66.5
1998	13.08.98	16500	275.000.00	60.0
1999	10.09.99	27000	450.000.00	60.0
2000	13.11.00	33750	683.934.00	49.4

2001	28.12.01	50000	1.445.000.00	34.6
------	----------	-------	--------------	------

12. ŞEKER İTHAL ETTİĞİMİZ YILLARDA UYGULANAN TABAN FİYATI VE SONUCUNDA İTHAL ETMEK ZORUNDA KALDIĞIMIZ ŞEKER MİKTARI (Çizelge:2)

1994 yılında 29,4 Dolar/ton taban fiyatı verilmesi sonucu iki yılda 843 567 ton şeker ithal edilmek zorunda kalınmıştır. Dahili tüketimi karşılayan şeker üretimi için yeteri kadar şekerpancarı ekimi yaptırabilmek için iki yıl geçmesi gerekmiştir. 2002 yılı şekerpancarı üretiminde kota uygulaması olmasaydı ülkemiz 2003 yılından itibaren şeker ithal etmek zorunda kalacaktı. (Pancar çiftçimiz kota kaybetmemek için 2002 yılında pancar ekimini mecburen sürdürmek zorundadır)

Çizelge : 2

YIL	İthal edilen Şeker ton	Şeker ithal Fiyatı Dolar/ton	Uygulanan Şekerpancarı Taban fiyatı Dolar/ton
1995	352 750	464,24	29.4
1996	490 917	410,00	49,0
TOPLAM	843 567	--	--

13- FABRİKA TESLİMİ TOPTAN ŞEKER SATIŞ FİYATLARI SEYRİ (çizelge:3)

1998-1999 yılları fabrika teslimi toptan şeker satış fiyatlarına yıllık enflasyona yakın bir zam yapılırken, 2000 yılında yıllık şeker zammı % 13,5 seviyesinde tutulmuştur.

2001 yılında ise kaynak sağlamak amacı ile, yıllık % 147 seviyesinde bir zam yapılmıştır.

Şekere yapılan zammın seyri, KİT'lerin nasıl yönettiğinin bir göstergesidir

Çizelge : 3

Tarih	Fabrika teslimi kristal şeker toptan satış fiyatı TL/kg + KDV	1 yılda yapılan zam %
2.12.1997	140 000	
1.4.1998	154 000	
5.6.1998	170 000	
2.7.1998	187 000	

7.8.1998	215 100	53,6
28.6.1999	248 000	
8.9.1999	285 000	
8.12.1999	334 000	55,3
29.6.2000	341 150	
18.8.2000	348 500	
5.9.2000	356 000	
5.10.2000	363 500	
3.11.2000	371 250	
6.12.2000	379 100	13,5
2.3.2001	417 100	
5.4.2001	521 250	
13.7.2001	651 565	
15.10.2001	814 500	
31.12.2001	936 700	147,1

14-ŞEKER ve BUĞDAY İHRACATINDAN SAĞLANAN DÖVİZİN MUKAYESESİ

Ülkemizde 1 dekar şekerpancarından ortalama 500 kg şeker elde edilmektedir.

500 kg şekerin ihracatı döviz getirisi , $500 \text{ kg/dekar} \times 300 \text{ Dolar/ton} = \mathbf{150 \text{ Dolar/dekardır.}}$

Şekerpancarı ektirilmeyen tarlada genellikle hububat tarımı yapılır. Ülkemizde şekerpancarı münavebesinde yetiştirilen hububatın verimi ortalama **330 kg/dekardır.**

Dünya buğday borsa fiyatı 120 dolar/ton seviyesindedir. 1 dekar 330 kg buğday ihracatından sağlanacak döviz , $330 \text{ kg/dekar} \times 120 \text{ Dolar/ton} = \mathbf{40 \text{ Dolar/dekardır.}}$

Şekerpancarı tarımına elverişli olup da şekerpancarı ektirilmeyen tarlaya buğday ekmekle ürün ihracatından ülkemizin kaybı, $150 \text{ Dolar/dekar} - 40 \text{ Dolar/dekar} = \mathbf{110 \text{ Dolar/dekar}}$ olmaktadır.

Buğday samanını dikkate almadan yapacağımız yan ürün değerlendirilmesi hesabı ;

1 dekar şekerpancarı yan ürünlerinin hazmolabilir ham proteini, miktar itibariyle 500 kg arpaya eşdeğerdir.

143 000 TL/kg değeri ile, 500 kg arpa, 71 milyon TL yapar. 1 Dolar = 1 500 000 TL değeri ile, 1 dekar şekerpancarı yan ürünlerinin hayvan beslenmesindeki değeri

$71 \text{ milyon TL} : 1 500 000 \text{ TL/Dolar} = \mathbf{48 \text{ Dolar yapmaktadır.}}$

Şeker – buğday döviz getirisi hesaplamasında : 110 Dolar/dekar (şeker - buğday döviz getirisi farkı) + 48 Dolar/dekar (yan ürün farkı) = **158 Dolar/dekardır.**

Şekerpancarı lehine fark 158 - 150 (şeker üretim maliyeti – şeker ihraç fiyat farkı) = **8 Dolar/dekardır.**

Şekerpancarı tarımının sağladığı istihdamın değeri ile yan ürün olan melasın işlenmesi sonucu elde edilen kuru mayanın ihracatından elde edilen döviz girdisi hesaba alınmasa bile, şekerpancarı tarımının ülkemiz çıkarına olduğu anlaşılmaktadır.

1 dekar şeker ihracatı maliyet - ihraç fiyat farkı 150 Dolar/dekar olan rakamı ülkemizin zararı olarak algılamak bir bilgisizlik örneğidir.

Türkiye, dahili tüketimi karşılayacak seviyede sürdürdüğü şeker üretim politikasını terk etmeli, şeker fabrikalarını atıl kapasite ile değil, tam kapasitede çalıştırarak, ihracata yönelik şeker üretim politikası izlemelidir.

Şeker ihracatına yönelik şeker üretim politikası, her yönüyle ülkemizin çıkarınadır.

15- ŞEKERPANCARININ İŞLENMESİ SONUCU YAN ÜRÜN OLARAK ELDE EDİLEN MELASIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Şekerpancarının fabrikada işlenmesi sonucu yan ürün olarak elde edilen melas ; maya sanayii, yem sanayii, etil alkol üretiminde kullanılmaktadır.

Melasın bir miktarı da, hayvan yemi katkı maddesi olarak kullanılmaktadır.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş ne ait alkol fabrikalarında melas işlenerek elde edilen etil alkol tamamıyla Tekel” e devredilmektedir.

1 dekar tarladan elde edilen ortalama 4 ton şekerpancarının fabrikada işlenmesi sonucu elde edilen melas miktarı ortalama **160 kg dır.**

Melas, en çok maya sanayiinde hamur mayası üretiminde kullanılmaktadır. Hamur mayası üretiminde kullanılan ana hammadde, melastır.

Maya Sanayiinde üretilen kuru maya 80 ülkeye ihraç edilmektedir.

1 ton kuru maya üretiminde 3,1 ton melas kullanılmaktadır.

1 ton kuru maya ihracatı döviz getirisi 2000 Dolardır. Üretimde ve maliyette diğer girdiler hesaba alınmamıştır.

1 kg kuru maya ihracatı döviz getirisi 2 Dolardır.

1 dekar şekerpancarının fabrikada işlenmesi sonucu elde edilen 160 kg melastan 50 kg kuru maya elde edilmektedir.

50 kg kuru maya ihracatı 2 Dolar/kg değerle 100 Dolar döviz girdisi sağlamaktadır.

16- 1990-2000 YILLARI ŞEKER İHRACATIMIZ ve ORTALAMA ŞEKER FİYATI
(izelge : 4)

Çizelge : 4

Yıl	İhraç Edilen Üke sayısı	İhraç edilen Miktar ton	Ortalama Fiyat Dolar/ton	Toplam Milyon Dolar
1990	1	150	574,52	-
1991	6	87253	330,05	28,8
1992	18	396103	287,69	113,9
1993	17	503858	289,35	145,8
1994	23	466403	348,25	162,4
1995	1	2772	483,79	1,3
1996	1	630	450,00	-
1997	12	173730	347,78	59,9
1998	14	279180	264,86	73,3
1999	18	506947	201,80	102,3
2000	23	577616	213,98	123,6
TOPLAM		2 993 862	270,98	811,3

Rakamlardan anlaşılacağı üzere, Türkiye'nin Şeker ithal ettiği yıllarda (1990 ve 1995) dünya borsa fiyatları yüksek, ihraç ettiği yıllarda ise dünya borsa fiyatları düşük seyretmektedir.

1990-1998 yılları ihraç edilen Şekerin ortalama fiyatı **310 Dolar/ton iken ;**

1990-2000 yıllarındaki, 202 Dolar/ton ve 214 Dolar/ton ' luk ihraç Şeker ortalama fiyatları son 10 yıllık ortalamayı 271 Dolar/ton seviyesine düşürmüştür.

Bu çalışmada dünya şeker borsa FOB fiyatı 300 Dolar/ton değeri ile alınmıştır.

Türk şeker 8 yılda toplam 3 milyon ton şeker ihracatı yaparak 811 milyon Dolar döviz kazandırmıştır.

Sınır ülkelerimiz olan Irak, İran, Mısır ve Suriye nin toplam **yıllık şeker ithalatları** 3 milyon tonun üzerindedir. (çizelge: 5)

Çizelge : 5

Ülke adı	Şeker ithalatı Ton
İRAK	330 000
İRAN	1 250 000
MISIR	1 250 000
SURİYE	440 000
TOPLAM	3 270 000

17- AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TARIM DESTEKLEMESİ :

Tarım sektörünün doğa şartlarına bağlı olması, sermayenin yetersizliği, kişi başına gelir düzeyinin diğer sektörler göre düşük olması tarım ürünlerinin temel gıda maddesi olması, kendine yeterliliğin sağlanması isteği, sanayi'ye hammadde temin etmesi, ve dış ticaret açısından önemli bir potansiyel oluşturması gibi nedenlerden dolayı genel ekonomi içinde ayrıcalıklı sektör olarak korunup desteklenmektedir.

Ortalama işletme genişliği 200 hektara (2 000 dekar) yaklaşan A.B.D.'de hektar başına sübvansiyonlar 100 Dolar seviyesinde, ortalama işletme genişliği 20 hektar (200 dekar) olan Avrupa'da bu rakam 500 Dolar seviyesindedir.

Avrupa topluluğunun 9 milyon çiftçisi, A.B.D.'nin 2,2 milyon çiftçisi vardır. A.B.D.'de çiftçi başına sübvansiyonlar miktarı 20 000 Dolar olup, topluluğun yaklaşık 2 katıdır.

Üretim açıkları bulunan sektörde üretimi özendirmeyi amaçlayan FEOGA (Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme) fonları ile aynı zamanda süt, tahıl, şeker, et ve kümes hayvanları gibi üretim fazlası sorunu çözümlenmektedir.

1970'li yıllarda bazı tarım ürünlerinde kendine yeterliliği sağlayabilen Avrupa Topluluğunun 1973-1982 yılları arasında kendine yeterlilik oranı % 79'dan % 87'ye yükselmiştir.

Aşırı korunan sektörlerden tahıllarda kendine yeterlilik oranı %130, şekerde %124, süt ürünlerinde % 118, sığır etinde % 103'e ulaşarak bu ürünlerin net ihracatçısı olunmuştur.

Stoklarda büyük artışlar olmasının temelinde, topluluğun kuruluş yıllarında tarım sektörünün içinde bulunduğu durum göz önüne alınarak hazırlanmış bir tarım politikasının, kendine yeterlilik hedefinin aşılmış olmasına rağmen, sürdürülmüş olması yatmaktadır.

AB, halen tarım kesimini korumaya ve sübvansiyonlarla desteklemeye devam etmektedir.

Avrupa Birliği her yıl 3 milyon ton şeker, 15 milyon ton tahıl fazlası vermekte ve bu tüketim fazlalarını da, maliyetlerinin çok altında ihraç ederek, stok fazlasını eritmekte ve aynı tempo ile tarımsal faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Bu mücadelede en çok zarar gören ülkeler ise, Toplulukta en çok korunan, en çok üretim fazlası (şeker, tahıl ve sığır eti) bulunan ürünleri yetiştiren ve bunlara pazar bulmaları giderek zorlaşan gelişmekte olan ülkelerdir. Ülkemizde aynı sorunu yaşamaktadır.

A.B.D ve AB 'nin tarım ürünleri ihracatına uyguladığı yoğun teşvik politikaları dünya tarım ürünleri piyasa fiyatlarının da düşmesine yol açmaktadır. Dahili tüketim fazlası ürünlerini maliyetin altında, düşük fiyatlarla ihraç etmek zorunda kalan ülkeler ve çiftçileri gelir kaybına uğramaktadır.

18- AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNİN ŞEKER ÜRETİMİ – TÜKETİMİ - İTHALAT VE İHRACATLARI

Avrupa Birliği ülkelerinin, yıllara göre iklime bağlı olarak değişen ortalama rakamları **çizelge- 6** de verilmiştir.

Çizelge : 6

	Ortalama Milyon ton
Yıllık şeker üretimleri	15
Yıllık şeker tüketimleri	12
Yıllık şeker ithalatları	2
Yıllık şeker ihracatları	5

Yıllık şeker fazlalığı	3
------------------------	---

Avrupa Birliği ülkelerinde dahili tüketim fazlası olarak her yıl 3 milyon ton şeker üretilmektedir.

Dahili tüketim fazlası 3 milyon ton şeker maliyetlerinin altında seyreden dünya şeker borsa fiyatı rakamlarından ihraç etmektedirler. Dünya şeker borsa fiyatları Londra borsasında belirlenmektedir.

AB ülkeleri perakende şeker satış fiyatı 1-1,2 dolar/kg seviyesindedir.

19-NİŞASTA ve NİŞASTA BAZLI ŞEKERLER

Ülkemizde nişasta ve nişasta bazlı şeker sektörünün tamamı iç piyasaya yönelik olarak kurulmuş ve çalışmaktadır.

1998 yılı sonu itibariyle, nişasta ve nişasta bazlı şekerler sektöründeki 5 adet kuruluşun işletme kapasitesi 486 000 ton/yıldır. Bu kapasite, gün 24 saat, yıl 300 gün olarak hesaplanan, yılda işleyebileceği maksimum mısır miktarıdır. Sektörün ihtiyacı olan mısırın yarısından fazlası ithalatla karşılanmaktadır.

Nişasta bazlı şeker üreten sektör, 2001 yılı sonu itibariyle, dahili şeker tüketiminde 350 000 ton/yıl bir pazar payına ulaşmıştır. 2005 yılı hedefleri ise 430 000 tondur. 1995 yılında, 66 bin ton olan nişasta bazlı şeker üretiminin, 10 yıl zarfında, 2005 yılında 430 000 tona çıkarılması hedeflenmiştir. Bu miktar üretim için, mısır kırma kapasitelerini 806 000 ton/yıla yükseltmişlerdir. **(Çizelge; 7,8,9)**

Nişasta bazlı şeker sektörünün iç pazarda pancar şekerine aleyhine büyümesi tehlikeli boyutta yükselmektedir. 2001 yılı sonu itibariyle üretimleri 6 yılda (1995-2001) % 430 seviyesinde artmıştır.

Ülkemizde dahili tüketimden daha fazla pancar şekerine üretim talebi varken, 500 000 ton pancar şekerinin stokta olduğu yıllarda, hangi gerekçe ve yaklaşımla nişasta bazlı şeker üretim kapasitesini 200 000 ton/ yıldan, 430 000 ton/yıla çıkaracak ilave yatırıma teşvik ve izin verilmiştir.

Nişasta bazlı şeker üretim kapasitesini artırmak için yeni tesislere izin veren yetkililer, akıl almaz yaklaşımla, pancar şekerine üretimini azaltıcı uygulamalara başvurmuştur. (Bunlar; yetersiz pancar taban fiyatı, şeker varlığı priminin kaldırılması, şeker pancarı üretimini azaltıcı kota önerileri, pancar bedellerinin zamanında erken ödenmemesi, şeker kanunu ile dahili şeker tüketimini karşılayacak kadar şeker üretimi yapılabilmesi, Türkiye Şeker Fab.A.Ş nin şeker ihraç yetkisinin kaldırılması, en karlı 6 şeker fabrikasının özelleştirmek amacı ile özelleştirme idaresine bir an önce devri önerisi)

Bu anlayış ve yaklaşımın sorgulanması gerekmez mi ?

Çizelge : 7

Nişasta ve Nişasta Bazlı şekerler Sektöründeki Kuruluşlar					
Sıra No	Kuruluş Adı	Yeri	Mülkiyeti	Üretim Konusu	İşleme Kapasitesi
1	Cargill	İstanbul	Özel	Nişasta ve NBş	135.000
2	Pendik Nişasta	İstanbul	Özel	Nişasta ve NBş	90.000
3	Amylum	Adana	Özel	Nişasta ve NBş	180.000
4	Sunar	Adana	Özel	Nişasta ve NBş	51.000
5	Tat	Adana	Özel	Nişasta ve NBş	30.000
Toplam					486.000

Çizelge:8

Nişasta ve Nişasta Bazlı şekerler Üretim Miktarı (ton)								
Sıra No	Ana Mallar	Yıllar				Yıllık Artışlar (%)		
		1995	1996	1997	1998	1996	1997	1998
1	Nişasta	43.000	49.000	63.500	73.000	14	29	15
2	NBş	66.000	79.500	108.000	151.000	20	36	40

Tablonun incelenmesinden anlaşılacağı gibi, 1995-1998 yıllarının mukayesesinde, nişasta üretimi 43 bin ton'dan 73 bin ton'a çıkarken (artış % 70), nişasta bazlı şekerlerin üretimi ise 66 bin ton'dan 151 bin ton'a çıkmıştır (artış % 129).

Çizelge:9

Nişasta ve Nişasta Bazlı şekerler Sektöründe Eklenen Yeni Kapasiteler				
Yıllar	Yılbaşı Kapasite	İlave Kapasite	Ür. Başl. Tarihi	Üretim Hedefi
1999	486.000	80.000	1999	NBş ve Nişasta
2000	566.000	240.000	2000	NBş ve Nişasta

20- AB ÜLKELERİ şEKER ve ISOGLUCOSE ÜRETİMİ

AB ülkelerinde 1998/1999 sezonunda şekerpancarından 16 383 303 ton şeker üretilmesine karşın, nişasta bazlı şeker üretimleri 308 180 ton olmuştur. Nişasta bazlı şekerin pancar şekerine oranı yüzde 1,88'dir (**Çizelge-10**).

AB ülkelerinde şekerin yaklaşık % 50'sini Almanya ve Fransa üretmektedir. Bu iki ülkede nişasta bazlı şeker üretimleri, Almanya'da % 0,89, Fransa'da % 0,47 seviyesindedir

Ülkemizde 2001/2002 yılı şeker üretim kampanyasında devlet ve özel şeker fabrikaları toplam pancar şekeri üretimi 1 700 000 tondur. 2001 yılı nişasta bazlı şeker üretimi 350 000 ton değeri itibariyle, % 20 seviyesine ulaşmıştır.

Nişasta bazlı şeker üretimine, şeker Kanunu ile getirilen kota, dahili tüketimin % 10'udur. Kanun, Bakanlar Kurulu'na, bu rakamı % 5'e indirme ve % 15'e çıkarma yetkisi vermektedir.

Nişasta bazlı şeker sanayi, bir yandan ülkemize kotayı % 15'e yükseltme baskısı yaparken/yaptırırken, diğer yandan, nişasta bazlı şeker üretim rakamını şekere eşdeğer tat rakamına yükseltmek istemektedir. 2 milyon ton/yıl şeker üretiminde, nişasta bazlı şekere verilebilecek % 15 kotanın karşılığı 300 000 tondur. şekere eşdeğer tat karşılığı 400 000 tondur.

Ülkemizde mevcut 30 şeker fabrikasının pancar işleme kapasitesi, dahili şeker tüketimini rahatlıkla karşıladığı bilinen bir gerçekken, ithal mısıra dayalı, nişasta bazlı şeker üretim kapasitesini artırmak amacı ile tesis kurmayı isteyen yabancılara yatırım izni verilmesi ve 1999 ve 2000 yıllarında 486 000 ton/yıl mısır kırma kapasitesine ilaveten 320 000 ton/yıl ilave kapasite tesis etme izni verilmesi vatan sevgisi ile bağdaşmayan bir ciddiyetsizlik örneğidir.

Nişasta bazlı şeker üretim kapasitesi son iki yılda izin verilen tesislerle, 430 000 ton/yıla yükselmiştir. "Hem bize yeni yatırım izni veriyorsunuz ve bizde 200 milyon dolarlık yatırım yapıyoruz. Siz de şeker Kanunu ile bizim yeteri kadar üretim yapmamızı engelliyorsunuz" diyorlar. ABD firmasının nişasta bazlı şeker üretim tesislerinin atıl kapasite ile değil, tam kapasite ile çalıştırılmalarını isterken, onlar için ülkemizde mevcut 30 şeker fabrikasının % 30 atıl kapasite ile çalıştırılmalarının hiçbir önemi yoktur. Onlar için önemli olan uluslar arası firmaların çıkarını korumaktır. Türk pancar çiftçisinin sıkıntı çekmesi ve aç kalması onlar için hiçbir önem taşımamaktadır.

Bu konuda ülkemize gelen Amerikan- Türk Konseyi (ATC) heyet başkanı Emekli General Brent Scowcroft'un beyanatı bir ibret vesikasıdır.

"Türk Hükümetinin mevcut tarım politikaları, ABD tarım ürünlerinin Türkiye'ye ihracatını engelliyor. İthalat sertifikaları ve sağlık karnelerinde zorluklar yaşatılıyor, ya da hiç verilmiyor. ABD malı peynir, soya unu, mısır, buğday, meyve, muz, pirinç ve bira sektörlerinin Türkiye'ye ihracatında ciddi sorunlar var. şeker sektörünün liberalizasyonu sırasında mısır bazlı tatlandırıcıların üretimine sınırlandırılma getirilmesi Türkiye'de bu alanda yapılan 200 milyon dolarlık ABD yatırımlarını kaybolma noktasına getirmiştir. Türk hükümetinin tarım alanında şeffaf olmayan ve istikrarsız politikalarının biran önce düzeltilmesi gerekir."

Çizelge:10

AB Ülkeleri şeker ve Isoglucose Üretimi (1998/1999)			
Ülke Adı	şeker Üretimi Ton	Isoglucose Üretimi ton	%
Almanya	4.023.736	35.684	0,98
Fransa	4.757.269	20.022	0,42
İtalya	1.595.850	21.395	1,34
Hollanda	825.015	9.175	1,11
Belçika/Lüksemburg	797.784	75.670	9,48
İngiltere	1.442.007	27.983	1,94

Danimarka	531.426	-	-
İrlanda	219.186	-	-
Yunanistan	198.943	12.997	6,53
İspanya	1.160.224	83.000	7,15
Portekiz	66.546	10 324	15,51
Avusturya	490.436	-	-
İsveç	399.376	-	-
Finlandiya	125.993	11.930	9,47
Toplam	16.383.302	308.180	1,88

21- NİYET MEKTUPLARI

ABD ve AB mısır ve şekerpancarı tarımını azaltmaksızın sürdürürken, mısır ve şeker fazlasını maliyetlerin altında bir rakamla ihraç ederken, yeni pazarlar yaratmak için çabalarken, Hazine tarafından kaleme alınan ve IMF'e verilen niyet mektuplarında şekerpancarı ile ilgili maddeleri irdelediğimizde;

- 18 Aralık 2001 tarihli Niyet Mektubunda, şeker sektörü ile ilgili olarak ayrıntılı taahhütlerde bulunmaktadır:

-2001 yılında **şekerpancarı kotaları 12,5 milyon tondan 11,5 milyon tona düşürülecek** ve şekerpancarı **destekleme fiyatı en çok yüzde 12 oranında artırılabilecektir.**

-TŞFAŞ' in en **az altı şeker fabrikası**, özelleştirmelerinin 2001 yılı sonuna kadar tamamlanması amacıyla **Özelleştirme İdaresi portföyüne transfer edilecektir.**

-Geriye kalan şeker fabrikaları, 2002 yılı sonuna kadar özelleştirilecek ve bu amaçla 2001 yılı içinde özelleştirme idaresi portföyüne transfer edileceklerdir.

-Şeker piyasası reformunu sağlayacak Şeker Kanunu, 15 Şubat 2001'e kadar parlamentoya sunulacak ve 15 Mart 2001'e kadar onaylanacaktır.

Hazine tarafından hazırlanan ve 15 Mayıs 2001 tarihinde açıklanan "**Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı**" olarak bilinen istikrar programında şeker sektörü ile ilgili yaklaşımlar:

Görev Zararları İle İlgili Düzenlemeler

(53) Kamu Bankaları ve işletmeciler KİT'lerin görev zararları, Kamu mali yönetiminin bugünkü temel sorunlarından birisidir. KİT'lerin görev zararlarını ortadan

kaldırmak ve bundan böyle benzeri zararların oluşumunu engellemeye yönelik çalışmalar sürmektedir.

KİT'lerin görev zararları ortadan kaldırılacak ve benzeri zararların oluşması engellenecektir.

Ekonomide Rekabeti ve Etkinliği Artıracak Düzenlemeler

(59) Şeker üretiminde, fiyatlandırılmasında ve pazarlanmasında usul ve esaslar getirerek piyasadaki istikrarın sağlanması amaçlanmaktadır. 2002/2003 üretim döneminden itibaren devlet tarafından fiyat açıklanmayacaktır. Şeker piyasası, şeker kurulu tarafından düzenlenecektir. İhtiyaç fazlası şeker üretimine son verilerek devletin zarara uğraması engellenecektir. Üretici ekim öncesinde fiyatı bilerek ekim kararı verecektir. Türk insanı daha ucuza şeker tüketecektir. Tüm çiftçilere Doğrudan Gelir Desteği verilerek gelir kaybı giderilecektir. Şeker Fabrikalarının özelleştirilmesinin önü açılacaktır. Şeker piyasasında istikrar sağlanacak ve ihtiyaç fazlası şeker üretimine engel olunacaktır.

22-IMF'e VERİLEN NİYET MEKTUPLARI VE GÜÇLÜ EKONOMİYE GEÇİŞ PROGRAMINDAKİ ŞEKER SEKTÖRÜ İLE YAKLIŞIMLARIN ELEŞTİRİŞİ

Şekerpancarı tarımının ülkemizin yararına olduğu, şeker ihracatından zarar değil, kar edildiğinin Hazine tarafından hala kavranılmamış olması düşündürücüdür.

Özel şeker fabrikaları ile beraber işlenen pancar olarak, 18 milyon ton şekerpancarı kotası ile fabrikalarını ekonomik optimum kapasitede çalıştırarak 2,4 milyon ton/yıl pancar şekeri üretimi gerçekleştirilmelidir. Şeker Fabrikalarının kapasite kullanım oranı % 100 olarak çalıştırılması, artan miktarda şeker üretilmesi ve dahili tüketim fazlası şekerin ihraç edilmesi ülkemiz çıkarınadır.

Hazine, dahili tüketimden fazla üretilen şekerin ihracat görev zararını, dahilde tüketilen 2 milyon ton şekere ilave edilecek bir rakamla karşılamayı hiç düşünmeden; şekerpancarı kotalarını 12,5 milyon tondan 11,5 milyon tona indirmeyi, ithal mısıra dayalı nişasta bazlı şeker üretimini artırmayı hangi ekonomi mantığı ile ifade edebilmektedir?

2001 yılında TÜFE ve TEFİ değerleri ile % 70-90 seviyelerinde gerçekleşen enflasyona karşın, Hazine 2001 yılında şekerpancarı destekleme fiyatını en çok % 12 oranında artırmayı önerdi.

Devletin kontrolündeki motorin, kimyevi gübre, doğal gaz, elektrik, tüp gaz ve şeker satış fiyatları % 100'ün üzerinde artırılırken, Hazinesinin pancar çiftçisine % 12'lik zammı reva görmesi, **Türkiye'de pancar tarımının çöktürülmek istendiğinin göstergesidir.**

2000-2001 yılları Aralık ayı itibariyle şeker yapımı için zam % 147, TEFE-TÜFE, % 70-90 iken, 2001 yılı şekerpancarına çiftçi üretim maliyetinin altında % 48 bir zam verilmesi, şeker üretiminin azaltılması yönündeki uygulamaların bir göstergesidir.

6 şeker fabrikasının erken satışı ile kararda ise Hazinesinin mülkiyetine sahip olduğu T.Ş. F.A.Ş.'yi hiç tanımadığının göstergesidir. 6 şeker fabrikasının (Afyon, Iğın, Burdur, Eskişehir, Çorum, Ereğli fabrikalarının) toplam kapasitesi ortalama 36 000 ton/gündür. Yılda 600 000 ton şeker üretimi yapılan bu fabrikalarda, şeker, diğer fabrikalardan % 50 daha ekonomik olarak üretilmektedir. Bu fabrikalar satılırsa diğer 21 fabrikaya (4-5 adedi hariç), hiç alıcı çıkmaz. Bu fabrikalar elinde kalan T.Ş.F.A.Ş.'in zararı katlanarak artar.

Tarımda üretim ve verimliliği azaltan bir politika izleyen Hazine, bu tutumu ile Türkiye'yi düzlüğe çıkaracağı derken, buğday, tütün ve şekerpancarı konularındaki hatalı tutumları dolayısıyla yaşanacak tarım krizi ile Türkiye'yi dibe çekeceğinin acaba farkında mı?

23- ŞEKER ÜRETİM VE İHRACATINA GETİRİLEN ENGELLER

a- Şeker kanunu ile: (4.4.2001 tarih ve 4634 sayı)

Şeker kanunu madde 1 "Bu kanunun amacı, yurt içi talebin, yurt içi üretimle karşılanmasına ve **gerektiğinde ihracata** yönelik olarak

Bu maddeye göre ülkemizin ihraç amaçlı şeker üretimi engellenmiştir.

b- 22 Ağustos 2001 tarih , 24501 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2001/2787 sayılı Bakanlar kurulu kararı ile:

Şeker ihraç edilmesi konusunda Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünün görevlendirilmesine ilişkin yetkisi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yaprak tütün, hububat ve şeker ihraç edilmesi konusunda Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü ve Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü'nün görevlendirilmesine ilişkin 14 /7/1999 tarihli ve 99/13164 sayılı Kararnamenin yürürlükten kaldırılması; Devlet Bakanlığı'nın 13/7/2001 tarihli ve 58322 sayılı yazısı üzerine, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 35'inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 19/7/2001 tarihinde kararlaştırılmıştır.

24- ŞEKER ÜRETİMİ KONUSUNDA HAZINE GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ

Aile içi işgücünü kullanarak ve onu paraya çevirerek geçimlik seviyede yaşamını sürdürmeye çalışan ve her yıl pancar tarımı yapmaya mecbur olan çiftçimizin durumu ortadayken, Hazinesinin, dahili şeker tüketiminin tamamını, diğer

lkelerde olduğu gibi Şekerpancarından karşılanmasını yadsınamaz bir ülke gerçeği olarak görmeyerek, Şeker fabrikaları kurulu kapasitemiz, ifti ve tarla varlığımız, dahili Şeker tüketimini rahatlıkla karşıladığı, hatta tüketim fazlası oluŐtuĐu bilinmesine rağmen,

Hangi düşünce ile ülkemizde, 806 000 ton/yıl mısır kırma kapasitesi için yabancılara yatırım imkanı sağlanmıştır. Yılda 430 000 ton nişasta bazlı Şekerin retilmesi ve pazarlanması Türkiye'nin aleyhine olacağını Hazine bilmiyor mu?

Bugün Almanya ve Fransa, nişasta bazlı Şeker üretimlerini % 1'in altında tutarken; ülkemizde, nişasta bazlı Şeker pazarının % 20'lere çıkarılması **Türk çiftçisine haksızlık, saygısızlık ve ülkemiz aleyhine olmuyor mu?**

430 000 ton nişasta bazlı Şekerin, pancar Şekerine eŐdeĐer rakamı 320 000 ton seviyesindedir. **Bu rakam 640 000 dekar Şekerpancarı ekimine eşdeğerdir.**

Pancar tarımına elverişli 640 000 dekar tarlaya, pancar yerine buğday ekmekle **lkemize 160 milyon Dolar/yıl** (640 000 dekar x 250 Dolar/dekar = 160 milyon Dolar) **katma değer kaybettiğimiz farkında mıyız?**

Devlete 5-10 milyon TL zarar ettirdin diye, bürokratlara soruŐtırma açılıp ceza verilen lkemizde Hazinesin yalnız Şeker retim politikasında ülkemize verdiği yıllık 160 milyon Doların hesabı sorulmayacak mı?

Hazine, yanlış tarım politikalarında direterek, **ikinci bir krize "TARIM KRİZİNE" sebep olacaktır.**

25-HAZİNENİN GÜÇLÜ EKONOMİYE GEÇİŞ PROGRAMINDA İFADE ETTİĞİ TÜRK İNSANI DAHA UCUZA ŞEKER TÜKETECEKTİR ALDATMACASI

Hazine tarafından kaleme alınan "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı"nın da 9'uncu sayfada yer alan maddede "ihtiyaç fazlası Şeker üretimine son verilerek, devletin zarara uğraması engellenecektir" cümlesi ile "Türk insanı daha ucuza Şeker tüketecektir" cümlesi yer almaktadır.

Ülkemiz Şekerpancarı tarımından, artan Şeker retiminden, Şeker ihracatından zarar değil, kar etmektedir. Hazine bunu kabul etmiyorsa, konu ilgili tarım ekonomistlerinden oluŐacak bir bilim kurulunda tartıŐılarak karar verilsin. Hazinesin yanlış yönlendirmeleri engellensin.

Fabrika teslimi toptan şeker satış fiyatına Aralık 1999-Aralık 2000 tarihleri arasında % 13,5 zam yapılmıştır. Türk halkı şekeri 2000 yılında ucuza tüketmiştir. Hazine tarafından Mayıs 2001 tarihinde kaleme alınan “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı”n da ise, “Türk halkı daha ucuza şeker tüketecektir” sözüne rağmen, Aralık 2000-Aralık 2001 tarihleri arasında şeker yapılan zam % 147 seviyesinde olmuştur. Şekerpancarı taban fiyatı % 48 seviyesinde arttırılırken, şeker % 147 seviyesinde zam yapılması, **Hazinenin yazılı ifadesi ile taban tabana farklıdır.** Aksine Türk insanı daha pahalıya şeker tüketmektedir.

“Türk halkı daha ucuza şeker tüketecektir” cümlesinin arkasında gizli olan düşünce şöyle izah edilebilir:

-Türkiye’de **şekerpancarına düşük taban fiyatı verilerek ve şeker varlığı primi kaldırılarak**, pancar şekeri üretiminin azaltılması istenilmektedir.

-Şeker üretim maliyetinin yarı fiyatına oluşan dünya şeker borsa fiyatlarıyla, **şeker ithal edilmek** istenilmektedir.

-Bugünkü pancar şekeri fiyatları ile % 20 daha ucuza pazarlanabilen, **ithal mısıra dayalı nişasta bazlı şekerlerin, yurt içinde daha yüksek boyutta satışının önü açılmak** istenmektedir.

Yabancı ülkelerin pancar ve mısır çiftçisini destekleyerek, Türk çiftçisini açlığa mahkum etmek doğru bir uygulamamıdır.

Bu düşünce, yaklaşım ve uygulamayla Türkiye krizden çıkamaz.

Türkiye üretmeden iç ve dış borcunu ne ile ödeyecek?

26-SONUÇ

Dahilde tüketilen pancar ve mısır şekerinin fabrika toptan satış fiyatına yapılacak 10 cent/kg lık bir ilave ile, dahili tüketim fazlası şekerin ihracatını karşılayan bir kaynak sağlamak cihetine gidilmiyor da, niçin ülkemiz için en faydalı bitki olan şekerpancarı ekim ve üretimini önleyici tedbirler alınıyor. Elektrik ücretlerine her ay zam yapılırken, yaklaşık 280 000 TL/lt olan benzine 780 000 TL akaryakıt tüketim vergisi, 210 000 TL/lt KDV koyarken, çiftçiden kilosu 3 000 000 TL ye satın alınan tütünü sigara yapıp vergiler koyarak sigaranın kilosunu 40 –50 milyon TL ye pazarlarken; Şekerin fabrika teslim fiyatına 10 cent/kg miktarında yapılacak bir ilave ile, **Türk pancar çiftçisini; Türk tarımını, sığır besiciliğini, maya sanayiini ayakta tutan şeker pancarı tarımının sürdürülebilirliği düşünülüyor.**

Çünkü: Yabancılar Türkiye'yi şeker ihracatı yapan ülke olarak görmek istemiyorlar. Türkiye'nin güçlü bir pancar sektörü, ithal mısıra dayalı nişasta bazlı şeker üretimi önünde en büyük engel. ABD'nin yılda 250 milyon ton mısır üretimi var. ABD'nin dahili tüketim fazlası mısırı ihraç eden, ihraç ettiği ülkede nişasta ve nişasta bazlı şeker üreten tesisleri olan uluslar arası firmaları var.

IMF ve Dünya Bankası, ABD'nin ve uluslar arası firmaların çıkarını mı? yoksa bunların önünde engel olan Türk pancar şekeri sektörünün mü çıkarını koruyacak. Görünen köy kılavuz istemez.

Bir yandan devleti küçülteceğiz, çiftçiyi küçülteceğiz derken, buğday, pancar, tütün ve fındıkta bu yönde kararlar alırken diğer yandan çiftçiyi açlığa mahkum ettiğimiz, bitkisel ve hayvansal üretimin sürdürülebilirliğini ortadan kaldırdığımız, bu tarım politikası ile Türkiye'yi elden çıkaracağımızın farkında mıyız?

Halen 15 milyon ton/yıl üretimle Avrupa'nın en fazla mısır yetiştiren ülkesi olan Fransa, aynı zamanda en fazla şekerpancarı yetiştirerek, pancardan şeker elde etmektedir. Kendi yetiştirdiği mısırdan bile şeker elde etmeyi ülkelerinin çıkarına uygun görmemektedir.

Halen Avrupa şekerpancarı üretimini aynı seviyede sürdürürken, niçin Türkiye'ye pancar ekimini azaltıcı politikalar uygulanmaktadır. Çünkü ABD'nin mısır fazlası, AB'nin de şeker fazlası vardır. Bizim Hazine'mizde bu oyuna, tuzağa alet olmaktadır.

Şekerpancarı çiftçimiz kendi imkanları ile sulu tarıma kazandırdığı 1 700 000 dekar kıraç tarım arazisi ile 4 milyon ton şekerin ihracatını karşılayan seviyede katma değer sağlamıştır. Şekerpancarı ekiminin artan miktarda sürdürülmesi, şekerpancarı çiftçimizin kıraç tarım arazilerini sulu tarıma kazandırma faaliyetlerini teşvik etmektedir. Şekerpancarı ekimini azaltıcı uygulamalarla bindiğimiz dalı kestiğimizin farkında mıyız.

Bir ülkede, çiftçinin cebinde para yoksa o ülkede huzur olmaz. Parası olmayan çiftçi geçimini ve üretimini sürdürmez.

Şekerpancarının bir hazine olduğunu, şekerpancarının tarımın manevelası olduğunu, olmasaydı icadının gerektiğini kabul edelim.

Şekerpancarı çiftçimizin, dolayısıyla ülkemizin aleyhine olan, şekerpancarı ve nişasta bazlı şeker üretimindeki bu yanlış tarım politikası uygulamasına birilerinin dur demesi gerekir.

Bugüne kadar IMF'ye verilen niyet mektupları, çiftçimiz için kötü niyet mektuplarıydı. Çiftçimiz, Devletinden kendisine de iyi niyet mektubu yazılmasını beklemektedir. Bu onun en tabii hakkıdır.

27-KAYNAKLAR

Güngör Uras - Milliyet Gazetesi

“Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı Üzerine Değerlendirmeler” Bağımsız Sosyal Bilimciler İktisat Grubu, TMMOB, Haziran 2001, Ankara.

“Kamu Şeker Fabrikaları Özelleştirilmeli mi” A. İsmet Tortopoğlu, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Tarım Politikaları Yayın Dizisi, No:2, Ocak 2002, Ankara.

“Küreselleşme ve Türkiye Tarımı” Gökhan Günaydın, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Tarım Politikaları Yayın Dizisi, No:3, Ocak 2002, Ankara.

“Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Gıda Sanayi, Nişasta ve Nişasta Bazlı Şekerler, Özel İhtisas Komisyonu Raporu” DPT, Ankara 2001.

“Şeker Kanunu ve Şekerpancarı Tarımının Geleceği” A. İsmet Tortopoğlu, HASAD, Aylık, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Dergisi, Haziran 2001, Sayı:193.

“Tarımda Su Yönetimi ve Çiftçi Katılımı Sempozyumu” TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 5-7 Haziran 1995, Ankara, “Kuru Tarımdan Sulu Tarıma Geçişte Münavebeye Şekerpancarının Girmesiyle Sağlanan Katma Değer” Tebliğ, A. İsmet Tortopoğlu.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Faaliyet Raporları

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Tarım Raporları

“Türkiye 3. Tarım Ekonomisi Kongresi” 7-9 Ekim 1998, Ankara. “Kimyevi Gübre Destekleme Uygulamasına Son Verilmeli, Gübre Desteklemesinde Kullanılan Kaynak, Daha Fazla İstihdam ve Verim Artışı Sağlayan Sulama Yatırımlarında Kullanılmalıdır” Tebliğ, A. İsmet Tortopoğlu, Sayfa 143-155.

Zuckerwirtschaft, 1999/0